

Vertinga knyga – šaulių sąjungos šimtmečiui

Prieš kelias dienas Jonavos viešojoje bibliotekoje pristatyta ką tik pasirodžiusi Vytauto Venckūno knyga „Jonavos valsčiaus šauliai 1919 – 1940 m.“ Pilnutėlėje salėje nestigo autoriaus jaunystės draugų, bendraminčių, garbaus amžiaus jonaviečių, padėjusių savo prisiminimais, nuotraukomis ar kitokia tebe saugoma dokumentine medžiaga atskleisti šios sukarintos visuomeninės organizacijos vietą ir reikšmę mūsų šalies politinėje sanklodoje.

Šauliai niekada nebuvo vien šauliai. XX a. pradžioje mūsų tautai, vargais negalais atgavusiai raštą ir spaudą, vis dar grėsė nutautėjimas, tapatybės praradimas. Gražinti Lietuvai lietuvybę – tai buvo pirmutinis šaulių sąjungos tikslas. Per kultūrinius renginius, įvairias vakarones, bažnyčią, spaudą į šeimas drąsiau grįžo lietuviškas žodis, tautos dvasia. Nieko keisto, kad šauliais pirmiausia tapo mokytojai, amatininkai, ūkininkai, o valstybės tarnautojams tai buvo ir garbė, ir pareiga. Tar pukariu šaulių sąjungos veikloje dalyvavo kone 150 tūkst. vyrų ir moterų, o Jonavos valsčiuje, didžiausiame Kauno apskrityje, telkėsi net 11 šaulių būrių.

Kas jie, tie mūsų krašto šauliai, galbūt tėvai, dėdės, seneliai, kurių gyvenimo istorijų likome iki galo neišklausę arba primiršę? Tokią užduotį – priminti tuos žmones, įamžinti jų pavardes, istorines aplinkybes ir kėlė savo darbe autorius. „Ypač įdomiai klostėsi Upninkų, Upninkėlių kuo-

pų istorijos, o Jonavoje gausumu pasižymėjo Geležinkelio rinktinė. Šoviniais, taikiniais rinktinės ap rūpindavo valstybė, tačiau ženklė, kepurė, aprangą tekdavo pirkti ir siūti patiems nariams. Rinkti lėšas tekdavo per labdaros vakarėlius, spektaklius, gegužines, kurios dažniausiai vykdavo netoli Jonavos, Girelėje“, - pasakojo apie organizacijos veiklos peripetijas V. Venckūnas.

1940 m. birželio pabaigoje, prasidėjus sovietinei okupacijai, to meto šaulių sąjungos vado pulkininko leitenanto P. Žuko įsakymu organizacija nutraukė veiklą. Rašte, persiūstame rinktinii vadams, neva buvo kalti namas prezidentas A. Smetona, pabėgęs į užsienį. Tačiau P. Žukas turbūt iš anksto nujautė kruvinas artėjančios okupacijos pasekmes ir šitaip tikėjosi išgelbėti tūkstančius Tėvynės patriotų. Vis tik tai represijų neišvengta. Vienas iš baisiausių kaltinimų Sibiro tremtiniams buvo priklausymas šaulių sąjungai, kuri tuo metu apėmė apie 88 tūkst. narių.

„Šiandien sąjunga vėl atgimsta, į ją stoja tie, kas jaučia pareigą sau ir Tėvynei. Knygoje pavyko atgaivinti atmintį apie 387 žmones, paminėta 800 pavardžių. Jei jums tie asmenys žinomi, galite įklijuoti nuotraukėlę. Galbūt tai jūsų senelis, giminaitis“, - ragino autorius.

„Kas mus, lietuvius, sudaro? Tradicijos, kultūra, istorija. Tad jei kažko neteksime, kažko nežinosime, prarasime ir dalį savęs, valstybės. O jei neužrašysime savo istorijos, tai panorės padaryti, ko gero, mūsų didieji kaimynai“, - sakė vicemerai Eugenijus Sabutis, kviesdamas ne tiek paraidžiu skaityti, kiek ieškoti asmeninių sąsajų su krašto istorija.

„Nors šaulys – tai žmogus su ginklu, 1919 - 40 m. orientuotasi ne vien į karinį parengimą. Šaulių namai kūrėsi kaip kultūros židiniai. Deja, tremtinių sąrašuose buvo atsidūrę visi šauliai. Jei ne karas, okupantai, be abejo, visus represuotų. Džiugu, kad šiandien sąjunga atgyja. Vien-

šiemet ją papildė 15 tūkst. naujų narių“, - kalbėjo Lietuvos šaulių sąjungos vado pavaduotojas Židrunas Šadauskis, įteikęs autorii jubiliejinį šaulių ženklą, o vicemerui – knygą.

„Šaulių sąjunga – tai tikėjimo projektas. Pateiktas 1919-aisiais, jis gyvas iki šiol. Turime, kaip ir anuomet, tris šaulių būrius, du iš jų – jaunųjų šaulių. O autoriui ačiū, kad iš netekties, iš nežinojimo išgelbėjo pavardes, kurios tarnauja istorijos tęstinu

mui“, - kalbėjo istorijos mokytojas, jaunųjų šaulių vadas Egidijus Živaitis. Čia pat drauge į renginį atvykusiems jaunesiems šauliams V. Venckūnas įteikė po knygą.

Atėjusieji tądien į biblioteką galėjo įsigyti leidinį apie Jonavos valsčiaus šaulius, pasidžiaugti autoriaus brūkštelėtu autografu. Kiti šią solidžią knygą, be abejo, galės rasti krašto kultūros paveldą saugančiose lentynose.

Marius GLINSKAS